

Roll No. ....

DD-2524

M. A. (Previous) EXAMINATION, 2020

SANSKRIT

Paper Fourth

(दर्शनशास्त्रम्)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई—I

1. (क) अधोलिखितेषु त्रयाणाम् उत्तरं देयम्— 12
- (i) तेजसो लक्षणं भेदाश्च वर्णनीयाः।
  - (ii) रूपस्य लक्षणं भेदाश्च वर्णनीयाः।
  - (iii) समवायिकारणस्य लक्षणं लेखनीयम्।
  - (iv) कर्मणो लक्षणं भेदाश्च लेखनीयाः।
  - (v) किं नाम स्वाऽर्थानुमानम् ? वर्णनीयम्।
  - (vi) पराऽर्थानुमानस्य स्वरूपं किम् ?

(A-24) P. T. O.

- (ख) अधोलिखितेषु कयोश्चित् द्वयोः व्याख्या कार्या— 8
- (i) लिङ्गं कतिविधम् ?
- (ii) सन्निकर्षस्य लक्षणं भेदाश्च ।
- (iii) हेत्वाभासस्य लक्षणं तस्य भेदाश्च ।
- (iv) शब्द-प्रमाणस्य स्वरूपम् ।

इकाई—II

2. (क) अधोलिखितेषु सूत्रद्वयं व्याख्येयम्— 10
- (i) प्रत्यक्षानुमानागमाः प्रमाणानि ।
- (ii) अविद्या क्षेत्रमुत्तरेषां प्रसुप्ततनुविच्छिन्नोदाराणाम् ।
- (iii) तत्र प्रत्ययैकतानता ध्यानम् ।
- (iv) वितर्कविचारानन्दास्मितारूपानुगमात् संप्रज्ञातः ।
- (ख) जैनदर्शनस्य कः संस्थापकः ? जैनदर्शनोक्तस्य स्यादवादस्य वर्णनीयः । 10

अथवा

चार्वाकदर्शनस्य सामान्यपरिचयो विलिख्यताम् ।

इकाई—III

3. अधोलिखितेषु कारिकासु कयोश्चिद् द्वयोर्व्याख्या विधेया— 20
- (i) दुःखत्रयाऽभिघाताज्जिज्ञासा तदभिघातके हेतौ ।
दृष्टे साऽपार्था चेन्नैकान्तात्यन्ततोऽभावात् ॥

- (ii) जन्म-मरण-करणानां प्रतिनियमाद् युगपत्प्रवृत्तेश्च ।
पुरुषबहुत्वं सिद्धं, त्रैगुण्यविपर्ययाच्चैव ॥
- (iii) प्रकृतेः सुकुमारतरं न किञ्चिदस्तीति मे मतिर्भवति ।
या दृष्टाऽस्मीति पुनर्न दर्शनमुपैति पुरुषस्य ॥
- (iv) रङ्गस्थ इत्युपेक्षक एको दृष्टाऽहमित्युपरमत्येका ।
सति संयोगेऽपि तयोः प्रयोजनः नास्ति सर्गस्य ॥

इकाई—IV

4. अधोलिखित किमपि द्वयं विविच्यताम्— 20
- (i) अध्यारोपः
- (ii) सूक्ष्मशरीरोत्पत्तिः
- (iii) अपवादः
- (iv) निर्विकल्पक-सविकल्पकसमाधिः

इकाई—V

5. सांख्यमते “सत्कार्यवादम्” निरूपणीयम् । 20
- अथवा
- किं नाम मीमांसादर्शनम् ? व्याख्या कार्या ।